

UDK 359(450.341=163.42)“1774/1778“(093)
929.5 Zek Mišević, Dujam Franjo
Primljeno: 2. 12. 2014.
Prihvaćeno: 20. 5. 2015.
Izvorni znanstveni rad

Mletačka kažnjenička galija *Dolfin*, njezin upravitelj Šibenčanin Dujam Franjo Zek Mišević i hrvatski galijoti (1774. – 1778.)

Lovorka Čoralić
Hrvatski institut za povijest
Opatička 10
10000 Zagreb
Republika Hrvatska
E-adresa: lovorka@isp.hr

Rad je nastavak istraživanja hrvatsko-mletačkih pomorskih veza, posebice udjela Hrvata u mletačkoj ratnoj mornarici u ranome novom vijeku. Zasniva se na proučavanju gradiva iz Archivio di Stato di Venezia (fond Provveditori all'Armar), a u središtu zanimanja je kažnjenička galija *Dolfin* kojom je od 1774. do 1778. godine upravljao Šibenčanin Dujam Franjo Zek Mišević. Podrobno se analizira sastav posade broda te osobita pozornost pridaje veslačima-kažnjenicima zavičajem s istočnoga Jadrana. Popis članova posade broda te hrvatskih veslača donosi se u prilogu na kraju rada.

Ključne riječi: Mletačka Republika, istočni Jadran, kažnjeničke galije, povijest pomorstva, vojna povijest, povijest 18. stoljeća, Dujam Franjo Zek Mišević

Uvod: mletačke kažnjeničke galije

U povijesti mletačke ratne mornarice, glavnoga čimbenika premoći Serenissime na Jadranu i Sredozemlju tijekom dugoga niza stoljeća, važnu su ulogu imale takozvane kažnjeničke galije (*galere dei condannati*).¹ Naime, početkom 16. stoljeća

¹ Podrobnije o mletačkim kažnjeničkim galijama (s posebnim obzirom na galije popunjavane ljudstvom s istočne obale Jadrana) vidi u: Mario Nani Mocenigo, *Storia della marina veneziana: da Lepanto alla caduta della Repubblica* (Roma: Ministero della Marina, 1935; reprint: Venezia: Filippi editore, 1995), 42-45; Danilo Klen, „Galijoti i brodovi na vesla u našoj prošlosti“, *Pomorski zbornik – povodom 20-godišnjice Dana mornarice i pomorstva Jugoslavije 1942-1962*, sv. 1, ur. Grga Novak i Vjekoslav Maštrović (Zagreb: JAZU, 1962), 136-139; Isti, *Šćavunska vesla: galije i galijoti na istočnoj obali Jadrana* (Pula: Čakavski sabor, Istarska naklada; Opatija: „Otokar Keršovani“; Rijeka: Edit; Rovinj: Centro di ri-

(1501. godine) mletački je Senat donio odluku prema kojoj su se osobe osuđene na smrtnu kaznu, na progonstvo s državnoga teritorija ili na dugogodišnju zatvorsku kaznu, mogle iskupiti služenjem (kao veslači) na ratnim galijama određeni broj godina. Tijekom 16. stoljeća Senat je u svezi kažnjeničkih galija i statusa galijota donio niz novih odluka. Primjerice, 1558. godine odlučeno je da kazna na galiji ne može trajati kraće od osamnaest mjeseci, ali – zbog velike smrtnosti kažnjenika (više od 35%)² – niti biti dulja od dvanaest godina. Stoljeće kasnije ta je odluka – zbog teških uvjeta opstojanja na galijama – preinačena te su veslači svoju kaznu mogli služiti najviše deset godina.³

Isprva su veslači-kažnjenici na galijama ponajprije bili mletački državljani te – osobito u ratno doba – zarobljenici zavičajem s područja pod osmanskom vlašću. Kako se kroz iduća stoljeća broj slobodnih veslača drastično smanjio, 1721. godine odlučeno je da se neke galije popunjavaju isključivo kažnjenicima.⁴ Te su okolnosti osobito koristile lokalne (komunalne) vlasti koje su – umjesto smještanja osuđenika u mjesne (ionako često pretrpane) zatvore – problem viška zatvorenika rješavale njihovim upućivanjem na galije. Osim kažnjenika s mletačkoga državnog područja Republika je primala i osuđenike iz drugih zemalja. Znano je, primjerice, kako su tijekom 17. stoljeća hrvatski grofovi Zrinski u nekoliko navrata slali osuđenike u Mletke na služenje kazne na galijama, a sličnim je mjerama povremeno pribjegavala i središnja vlast na teritoriju habsburške države.⁵ U konačnici su svi uključeni u razmještaj osuđenika na galije imali korist, a mletačka je država dobavljačima plaćala trideset dukata za svakoga dovedenog galijota.

cerhe storiche, 1986); Emilio Rossi, Mario Alberoni, Aldo M. Feller, *Le galee: Storia, tecnica, documenti* (Trento: Gruppo Modellistico Trentino di studio e ricerca storica, 1990), 96-97; Tullio Pizzetti, *Con la bandiera del protettor San Marco. La marineria della Serenissima nel Settecento e il contributo di Lussino*, sv. 3 (Pasian di Prato: Campanotto Editore, 1999), 28-30; Dragica Čeč, „Projekt zagotavljanja galjotov za habsburško vojno mornarico 1714-1734 in njegova povezava s kaznensko zakonodajo in prakso“ *Povijesni prilozi* 45 (2013), 237-262.

² Konkretno primjere smrtnih slučajeva veslača-kažnjenika moguće je, između ostaloga, utvrditi na osnovi matičnih knjiga gradova u čije su luke uplovljavale galije s osuđenicima. Primjerice, u kotorskoj *Ospitale de condannati a marina* preminuo je 23. III. 1779. David Sartoli, osuđenik na kažnjeničkoj galiji *Colomba*, kojom je tada upravljao Agostin Soranzo. U istoj su bolnici preminuli i veslač-kažnjenik s *galera Caval Marin* Agostin Fenzi iz Brescije (26. IV. 1785.) i veslač-kažnjenik s galije *Fenicia* Bortolo Venier iz Udina (10. XII. 1787.). Usporedi: Maja Katušić, „Društvena i demografska struktura Kotora u 18. stoljeću“ (doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2013), 156.

³ Nani Mocenigo, *Storia della marina veneziana*, 42-43; Klen, „Galijoti i brodovi na vesla u našoj prošlosti“, 136; Pizzetti, *Con la bandiera del protettor San Marco*, sv. 3, 30-31.

⁴ Prve, eksperimentalne, kažnjeničke galije Mletačka je Republika ustrojila u prvoj polovici 16. stoljeća, ali su one sve do Lepantske bitke bile u manjini u odnosu na galije popunjavane slobodnjacima. Podrobnije o navedenoj problematici vidi: John Francis Guilmartin, *Gunpowder and Galleys: changing technology and Mediterranean warfare at sea in the sixteenth century* (London, New York: Cambridge University Press, 1974); Luca Lo Basso, *Uomini da remo. Galee e galeotti del Mediterraneo in età moderna* (Milano: Selene Edizioni, 2003), 57-169.

⁵ Klen, „Galije i galeotti iz Istre i nekadašnje sjeverne Dalmacije za mletačku armadu (XI. – XVIII. st.)“, *Rad JAZU* 318 (1959), 277-278.

Nadzor nad veslačima-kažnjenicima, kojih je – ovisno o veličini broda – moglo biti oko 170,⁶ imalo je posebno redarstvo na brodu (*aggozzin* i njegovi pomoćnici), dočim je na razini države ustanovljen zaseban ured (magistratura) kojom je upravljao *Governatore dei condannati*. Glavni problem s kojime su se državne vlasti neizravno, a zapovjedno osoblje na brodovima izravno, susretali bile su česte pojave bijega osuđenika. Mjere koje su poduzimane protiv takvih, ne baš rijetkih, prekršaja bile su drastične. Kažnjenci koji su s odbjeglih veslačem dijelili istu klupu na brodu (*banco*) kažnjavani su doživotnim služenjem na galiji i odsijecanjem nosa, a zapovjednik galije na kojoj se zbio bijeg morao je u državnu riznicu uplatiti 25 dukata po odbjeglome galijotu.⁷

Otegotnost kažnjeničkoga služenja na galijama pojačavao je još jedan dodatni problem. Osim što su bili osuđeni na vremensku kaznu služenja na galiji, kažnjenicima je država naplaćivala troškove suđenja kao i odjeću i hranu tijekom boravka na brodu. Iako su, ali samo formalno, bili plaćeni za službu na galijama (simboličnih osam lira mjesečno), u konačnici su – zbog troškova koje je nametala država – uvijek bili u dugu te su i nakon odsluženja kazne bili prisiljeni ostajati na galiji (uz veću plaću jer su formalno slobodni) kako bi otplatili dug. Takva se skupina veslača (formalno slobodnih, ali dužnih državi) nazivala dragovoljcima (*buonavoglia*), ali se u stvarnome životu na brodu njihov položaj nije bitno razlikovao od „klasičnoga“ tipa osuđenika kojemu su i sami donedavno pripadali.

Ovaj rad nastavak je proučavanja udjela Hrvata u mletačkoj ratnoj floti. U prethodnim su radovima obrađivane ponajprije one ratne galije kojima su zapovijedali hrvatski (najčešće bokeljski) kapetani, a pritom je podrobno analiziran sastav njihovih posada (časnici, dočasnici, obnašatelji specijaliziranih brodskih službi, obični mornari, kadeti).⁸ Te su galije u pravilu bile brodovi na jedra, a njihovu su posadu mahom činili slobodni pomorci. Središnja tema ovoga istraživanja kažnjenička je galija na vesla imenom *Dolfno*, upravitelj (*amministratore*) koje je

⁶ Domagoj Madunić, „The Adriatic Naval Squadron (1645 – 1669): Defense of Adriatic during the War of Crete“, *Povijesni prilozi* 45 (2013), 233-234.

⁷ Nani Mocenigo, *Storia della marina veneziana*, 43; Klen, „Galijoti i brodovi na vesla u našoj prošlosti“, 137.

⁸ Lovorka Čoralić i Maja Katušić, „Peraški kapetan Josip Zambella, mletački ratni brod *Vittoria II* i sastav njegove posade (kraj 18. stoljeća)“, *Istorijski zapisi* 86 (2013), br. 1-2, 25-56; Iste, „Bokelj Vicko Dabović – zapovjednik mletačkog ratnog broda *Vittoria II* u posljednjim godinama opstojanja *Serenissime*“, *Miscellanea Hadriatica et Mediterranea Odjela za povijest Sveučilišta u Zadru* 1 (2013), 121-146; Iste, „Peraštanin Ivan Mazarović – zapovjednik mletačkoga ratnog broda *Galatea* (1779. – 1792.)“, *Zadarska smotra: časopis za kulturu, znanost i umjetnost* 62 (2013), br. 4, 97-122; Iste, „Gente di mare della nazione bochese – bokeljske tartane i mletačka vojno-pomorska intervencija u Africi 1766. godine“, *Povijesni prilozi* 45 (2013), 283-311; Iste, „Peraštanin Josip Kolović Matikola – kapetan mletačkih ratnih brodova koncem 18. stoljeća“, *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 52 (2014), br. 1, 255-289; Čoralić – Filip Novosel, „Lošinjanin Petar Vicko Petrina (1750. – 1829.), zapovjednik mletačkih ratnih brodova koncem 18. stoljeća“, *Povijesni prilozi* 46 (2014), 257-286.

bio Šibenčanin Dujam Franjo Zek Mišević (*Doimo Francesco Zech Missevich / Missevich*). Gradivo o sastavu rečene galije pohranjeno je u Državnome arhivu u Mlecima (Archivio di Stato di Venezia, dalje: ASV) u sklopu fonda Provveditori all'Armar, nazvanoga po istoimenome državnom uredu zaduženom za sva pitanja u svezi djelovanja mletačke ratne mornarice.⁹ U prvome dijelu rada ukratko će se – tragom dosadašnjih historiografskih spoznaja – nešto više kazati o upravitelju galije *Dolfino* Dujmu Zeku Miševiću, dočim će središnji dio rada biti upravljen na raščlambu sastava posade rečene galije kao i na konkretne primjere prisutnosti hrvatskih veslača-kažnjnika u razdoblju od 1774. do 1778. godine.

***Amministratore provisional* Dujam Franjo Zek Mišević**

Prema istraživanju šibenskoga povjesničara Vincenza Miagostovicha obitelj Zek Mišević ubrajala se u šibenski patricijat (nejasno je kada su taj status stekli), a nosili su i naslov *Conti di Poglizza*.¹⁰ U političkome i društvenome životu Šibenika i Dalmacije spominju se od početka 18. stoljeća. Tada braća Dujam i Antun Zek Mišević sudjeluju (kao mletački časnici) u Drugome morejskom ili Malome ratu (1714. – 1718.), a prilikom znamenite osmanske opsade Sinja (1715.) Dujam je poginuo.¹¹ Najpoznatiji odvjetak bio je Nikola Antunov (umro 1838.), djelatan u mletačkoj vojnoj službi od sedamdesetih godina 18. stoljeća. Isprva je bio pisar zapovjednika Kulfa (*Golfo*) i kasnijega generalnog providura Dalmacije i Albanije Paola Boldù,¹² a potom je djelovao u službi guvernadura mletačke mornarice Gianbattiste Contarinija. Nakon 1797. godine i pada Republike svetoga Marka uglavnom živi u Mlecima gdje je spominje kao jedan od voditelja Računovodstvenoga odsjeka pri arsenalu (*Scontro Ragionato all'Arsenale*). Od kraja stoljeća Nikola je aktivan član tamošnje Bratovštine sv. Jurja i Tripuna (*Scuola degli Schiavoni, Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone*), udruge koju su još davne 1451. godine utemeljili iseljeni Hrvati, a čije je članstvo u 19. stoljeću najvećim dijelom bilo talijanizirano.¹³ Njezin je dugogodišnji član i višedesetljetni

⁹ O mletačkome Uredu za ratnu mornaricu vidi detaljnije: Andrea Da Mosto, *L'Archivio di Stato di Venezia*, sv. 1 (Roma: Biblioteca dell'Arte, 1937), 159; Pizzetti, *Con la bandiera del protettor San Marco*, sv. 1 (Pisano di Prato: Campanotto Editore, 1999), 398; *Guida alle Magistrature. Elementi per la conoscenza della Repubblica Veneta* (a cura di Catia Milan, Antonio Politi, Bruno Vianello) (Verona: Cierre edizioni, 2003), 142.

¹⁰ U grbovniku dalmatinskoga plemstva Carla Georga Friedricha Heyera von Rosenfelda, *Der Adel des Königreichs Dalmatien* (Nürnberg: Verlag von Bauer and Raspe, 1873; pretpisak: Zagreb: Golden marketing, 1995) navedeni su kao *Zechminevich* (vidi str. 91, 137). Njihova uključenost u šibensko plemstvo sporna je i prema Heyeru.

¹¹ Vincenzo Miagostovich, „Della famiglia Zech Missevich ascritta al Consiglio nobile di Sebenico“, *Il Nuovo Cronista di Sebenico* 4 (1896), 187; Tullio Vallery, „Nostri confratelli: Nicolò Zech Missevich“, *Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone* 47 (2004), br. 2, 32.

¹² Generalni providur Dalmacije i Albanije od 1781. do 1783. godine.

¹³ Detaljnije o Bratovštini sv. Jurja i Tripuna vidi: Guido Perocco, *Carpaccio nella Scuola di S. Giorgio degli Schiavoni* (Venezia: Ongania, 1964); Isti, *Guida alla Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone*

predstojnik (1810. – 1838.), a nakon njegove smrti u sjedištu Bratovštine podignuta mu je spomen ploča.¹⁴ Uz Nikolu su aktivni članovi *Scuole Dalmata* bili i njegov otac Antun (zabilježen 1786. – 1794.) te Dominik Zek Mišević (zabilježen 1787.).¹⁵

Dujam Franjo Zek Mišević – upravitelj kažnjeničke galije *Dolfino* – Antunov je sin i brat (vjerojatno stariji) prethodno spominjanoga Nikole. Na žalost, podaci koje za sada o njemu posjedujemo relativno su oskudni. Slično kao i brat mu Nikola i Dujam se od sedamdesetih godina 18. stoljeća javlja u mletačkoj ratnoj mornarici u kojoj je ponajprije obnašao administrativne dužnosti. Bio je upravitelj galije *Dolfino* od 1774. do 1778. godine (tome će u nastavku teksta biti posvećeno zasebno i u radu središnje poglavlje), a potom je (od 1780. do 1785. godine) istovjetnu službu obavljao i na galiji *Colomba* (katkada nazivanoj i *Venere*). O sastavu posade na potonjemu brodu (časnici, dočasnici, obnašatelji specijaliziranih službi, mornari)¹⁶ posjedujemo podatke pohranjene u fondu *Provveditori all'Armar* u Državnome arhivu u Mlecima. Popis posade načinjen je 1783. godine kada se – nakon što je djelovala u Dalmaciji i bila stavljena na raspolaganje generalnome providuru Boldù¹⁷ – po isteku providurova mandata vratila u Mletke pod izravno zapovjedništvo Ureda za ratnu mornaricu.¹⁸ Prema sadržaju popisa, uz upravitelja Dujma Zek Miševića, na brodu je djelovalo još trinaest nositelja vodećih (i specijaliziranih) brodskih službi. To su zapovjednik broda odnosno glavni navigator i njegov pomoćnik, kapelan, liječnik, pisar, brijač, pilot, brodski

(*detta San Giorgio degli Schiavoni*) (Venezia: a cura della Scuola Dalmata, 1984); Čoralić, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi: odabrane teme* (Zagreb: Dom i svijet, 2003), 159-210; Tullio Vallery, *La Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone* (Venezia: Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone, 2011).

¹⁴ Natpis glasi: A NICOLÒ ZECH MISSEVICH / MORTO QUASI CENTENARIO A 21 DELLO SCORSO GENNAIO / UOMO SINGOLARMENTE BENEMERITO DELLA SCUOLA ILLIRICA / CHE EGLI CAMPÒ DALLA MINACCIATA RUINA / I CONFRATELLI DELLA SCUOLA MEDESIMA / IN SEGNO DI RICONOSCENZA E DI AMORE / PREGANO ETERNA PACE. (Prijevod: Nikoli Zeku Miševiću / koji umrije gotovo kao stogodišnjak 21. siječnja / posebno zaslužnome članu Ilirske bratovštine / koju spasi od prijeteće propasti / subraća iste Bratovštine / u znak zahvalnosti i ljubavi / mole vječni mir.). Usporedi: Miagostovich, „Della famiglia Zech Missevich“, 187; Čoralić, „Prinosi šibenskoj crkvenoj povijesti iz mletačkih arhiva“, u *Sedam stoljeća šibenske biskupije. Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998.* ur. Vilijam Lakić (Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2001), 310-311; Ista, *Šibenčani u Mlecima* (Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2003), 102, 105; Vallery, „Nostri confratelli: Nicolò Zech Missevich“, 30-38.

¹⁵ Archivio della Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone (dalje: ASD), Capitolar della Veneranda Scuola dei SS. Giorgio e Trifone della Nation Dalmata (dalje: Capitolar), podaci uz navedene godine. Usporedi i: Čoralić, *Šibenčani u Mlecima*, 104.

¹⁶ U popisu nisu zabilježeni veslači-kažnjenici.

¹⁷ Približno je u isto vrijeme pri Generalnome providurstvu u Zadru (pri Računovodstvenome odsjeku) djelovao Dujmov brat Nikola.

¹⁸ ASV, *Provveditori all'Armar*, b. 361: Galera Colomba detta la Venere, amministratore Doimo Francesco Zech Missevich (1780-1785). Rollo d'inquisizione della galera Colomba detta la Venere amministrata di Doimo Francesco Zech Missevich, 1783. Galera passa all'obediienza degl'illustrissimi Eccellentissimi Signori Provveditori all'Armar in regresso l'illustrissimo Eccellentissimo Signor Paolo Boldù Provveditore generale in Dalmazia ed Albania.

parun, nadzornik kažnjenika, nadzornik brodskog osoblja i drugi. Osim u primjeru nekoliko obnašatelja rečenih službi zavičajem iz Grčke (Kreta) svi su ostali – sudeći prema njihovim prezimenima – podrijetlom s Apeninskoga poluotoka. U kolovozu 1783. načinjen je i popis mornara prve klase (*Marineri prima classe*) na galiji *Colomba* (*Venere*). Njih je bilo ukupno 24 i pretežito su – iako podrijetlo osoba nije redovito navedeno – Talijani (Padova, Mleci, Bregamo), a od hrvatskih mornara bilježe se izrijekom Josip Maršić/Marašić, Marko Višić (oboje nepoznatoga poblizjeg podrijetla), Grgur Donadić (Pag), Jerolim Božičević (Zadar), Mihovil Franić (Mljet), Petar Sfornić (Iž) i Tripun Periša (Boka). U skupini mornara druge klase (*Marineri seconda classe*) popisivač je 1783. godine zabilježio samo osam osoba, a osim Hvaranina Antuna Radića svi su ostali – sudeći prema njihovim prezimenima – bili talijanskoga podrijetla.

Galija *Colomba* (*Venere*) bilježi se i 1784. godine kada je sudjelovala posljednjoj mletačkoj vojnopomorskoj ekspediciji – akciji protiv tuniskoga bega i sjevernoafričkih gusara koji su svojim djelovanjem ometali plovidbu južnim dijelom Jadrana i Sredozemlja. Vojno djelovanje bilo je povjereno izvanrednome providuru mornarice (*Capitan straordinario delle Navi*) Angelu Emu, a uz zapovjedni brod *Fama* flotu su činili i brodovi *Forza*, *Palma*, *Vittoria II*, *Eolo*, *Concordia*, *Sirena*, *Brillante*, *Pallade*, *Venere*, *Distruzione*, *Esploratore*, *Cupido*, *Nettuno* te manja fregata *Cavalier Angelo* (bolnički brod). Flota je isplovila iz mletačke lagune 21. lipnja 1784. i tijekom iste godine poduzela više uspješnih akcija (bombardiranje i blokiranje tamošnjih luka Susa, Sfax, Biserta i Goleta).¹⁹

Sažete podatke o Dujmu Zeku Miševiću bilježimo i u Arhivu Bratovštine sv. Jurja i Tripuna, točnije u knjigama u kojima su sadržani podaci o članovima Bratovštine i obnašateljima pojedinih upravnih službi. Iako u udruzi iseljenih Istrana, Dalmatinaca i Bokelja nije participirao ni približno tako upečatljivo kao brat mu Nikola, Dujam se kao njezin član bilježi tijekom 1786. i 1787. godine.²⁰

U oporučnim spisima mletačkih bilježnika (Notarile testamenti, dalje: NT) u Državnome arhivu u Mlecima pohranjena je i Dujmova oporuka načinjena 18. listopada 1797. godine.²¹ Opsegom i sadržajem vrlo je kratka i ponajprije svjedoči o Dujmovim vezama s najbližim članovima obitelji. Izrijekom se spominju oporučiteljeve sestre Kandida i Santina, braća Franjo i Petar (potonji je ujedno i glavni nasljednik Dujmove imovine), nekoliko članova kućne posluge, a iz relativno šturih navoda razvidno je kako je Dujam raspolagao nekretninama i pokretnom

¹⁹ O Emovoj ekspediciji protiv tuniskih gusara 1785. godine vidi: Nani Mocenigo, *Storia della marina veneziana*, 358-360; Giuseppe Gullino, *Storia della Repubblica Veneta* (Brescia: La Scuola, 2010), 289-290; Guido Ercole, *Vascelli e fregate della Serenissima: Navi di linea della marina veneziana 1652 - 1797* (Trento: Gruppo Modellistico Trentino di studio e ricerca storica, 2011), 197-199.

²⁰ ASD, Capitolar, podaci uz navedene godine. Usporedi i: Čoralić, *Šibenčani u Mlecima*, 104.

²¹ ASV, NT, b. 1142, br. 1 (18. X. 1797.).

imovinom u Mlecima i Dalmaciji. Oporuku je, kako zapisuje javni bilježnik, među ostalim Dujmovim spisima pronašao njegov brat Nikola.

Posada na galiji *Dolfino* i hrvatski veslači-kažnjenici

Dujam Franjo Zek Mišević bio je privremeni upravitelj (*amministratore*) galije *Dolfino* od 1774. do 1778. godine.²² U navedenome je razdoblju načinjeno nekoliko popisa članova posade galije i kažnjenika. Prvi je popis načinjen 28. veljače 1775. (ovjerio ga je generalni providur mora Antonio Renier). Galija je tada brojila 202 osobe, od kojih su 153 bili kažnjenici (75,74% od ukupnoga ljudstva na brodu), a ostali (njih 49) članovi brodske posade. Slijedio je popis načinjen 31. kolovoza iste godine (ukupan broj ljudstva 210, od toga 159 kažnjenika – 75,71%) te dva popisa iz 1776. godine (31. svibnja: ukupno 272 osobe; od toga 117 kažnjenika – 43,01%; 8. kolovoza: ukupno 254 osobe, a od toga 180 kažnjenika ili 70,87% od ukupnoga ljudstva na brodu). Prema popisu načinjenome 30. travnja 1777. godine na galiji *Dolfino* zabilježeno je 212 ljudi, među kojima je njih 109 imalo status osuđenika, odnosno kažnjenika (51,42%), dočim je 8. studenoga iste godine na brodu bila prisutna jedna osoba manje (211), ali znatno veći broj *condannata* (161 ili 76,30%). Naposljetku, u nizu popisa koji su načinjeni od 1774. do 1778. godine posljednji je datiran 25. lipnja 1778. godine. Na galiji su zabilježena 202 člana posade i kažnjenika (potonjih je 152, odnosno 75,25% od ukupnoga ljudstva na brodu).

Za ovu je raščlambu odabran popis načinjen u veljači 1775. godine. Na galiji je tada u skupini *uffiziali e titolati* (časnici, dočasnici, obnašatelji specijaliziranih brodskih službi) djelovalo 25 osoba. Uz upravitelja Dujma vodeću ulogu imao je *comito* – glavni pilot, zadužen za sveukupnu navigaciju i brodsku posadu te u pomorskim vještinama najstručnija osoba na brodu.²³ Njegov pomoćnik (*sottocomito*) bio je – potrebno je naglasiti – upravo višestruko spominjani Dujmov

²² ASV, Provveditori all'Armar, b. 287: Libro accordati della galera Dolfino, amministratore Doimo Zech Misevich (1774 – 1778).

²³ *Comito (comes)* – glavni pilot na brodu (današnji noštromo) zadužen za cjelokupnu navigaciju i manevre, ulazak i izlazak broda iz luke, ali i za održavanje brodske opreme – faktički prvi čovjek na brodu (vođa palube), koji je nadređen cjelokupnome mornaričkom dijelu posade. Na dužnost glavnoga pilota mogao je biti izabran nakon osam godina provedenih u službi pomoćnika glavnoga pilota (*sottocomito*) ili paruna broda. Pomoćnik glavnoga pilota nazivao se *sottocomito*, a biran je između pomoćnih paruna i ostalih pilota odnosno navigatora. Važnost glavnoga pilota za mletačku je mornaricu bila osobita te je, prema odredbi Senata iz 1624. godine, svaki *comito* koji je u kontinuitetu proveo šezdeset mjeseci u toj službi stjecao pravo da po umirovljenju dobiva doživotno četiri dukata mjesečne potpore. Usporedi: Giuseppe Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano* (Venezia: Premiata tipografia di Giovanni Cecchini edit., 1856; reprint: Firenze: Giunti, 1993), 183; Nani Mocenigo, *Storia della arina veneziana*, 33; Slavko Mijušković, „Iz zbirke 'Kotorski dukali i druge listine'“, *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 5 (1956) 50-53; Klen, „Galijoti i brodovi na vesla u našoj prošlosti“, 138; *Dizionario Enciclopedico Marinaresco*, a cura di Memmo Caporilli (Roma: Nautica editrice, 1971), 154, 402; Rossi, Alberoni – Feller, *Le galee: Storia, tecnica, documenti*, 83.

brat Nikola. Na galiji su se nalazila i dva pričuvna glavna navigatora (*comitto di rispetto*) i njihov posilni (poslužitelj – *fante del comito*), pričuvni i aktivni paruni broda (*paron, paron di rispetto*),²⁴ pilot (peljar) i pričuvni pilot (*peota, peota di rispetto*), nadzornik kažnjenika (*aggozzin, agguzzino*),²⁵ glavni nadzornik broda (*capo di provvigionati*),²⁶ čuvar broda (*custode*), zapovjednici (paruni) pomoćne barke (*paron di caichio / paron di barca*), nadzornik za jedra (*guardian*) i tri kormilara (*timonier*). U dio ove skupine brodske posade ubrajali su se i nositelji službi, odnosno zanimanja koja nisu bila izravno povezana s mornaričkim vještinama. To su kapelan (*cappellano*), pisar (*scrivan*) i njegov pomoćnik (*scrivanello*), liječnik (*eccelente*) te naposljetku brijač odnosno njegov pomoćnik (*barbier, barbierotto*). Braća Zek Mišević bili su jedini u prvoj skupini članova brodske posade zavičajem s istočnojadranske obale. Ostatak dužnosnika i službenika na galiji *Dolfino* podrijetlom su Grci (Kreta, Krf) ili Talijani. Njihov uži zavičaj najčešće nije naveden te je njihovo svrstavanje u talijansku ili grčku etničku skupinu načinjeno na osnovi uvida u njihova prezimena.²⁷

Na brodu *Dolfino* djelovala su i 24 mornara (*marineri*). Kao i u prethodnome primjeru i ovdje prednjače Talijani i Grci, a samo u jednome primjeru možemo s velikom sigurnošću pretpostaviti da je riječ o istočnojadranskome pomorcu (Josip Bongošić). U razdoblju od 1775. (prvi popis koji je sačuvan i ovdje uzet u razmatranje) do 1778. godine sastav posade galije *Dolfino* doživio je velike promjene. Pretežiti dio članova posade promijenio je službu (ne i privremeni upravitelj Zek Mišević), a na njihova su mjesta pristizali – ostajući u službi kraće ili duže razdoblje – novi članovi posade. Riječ je o oko 150 novih imena u obje prethodne skupine, a pretežito su to bili Talijani (Mleci, Treviso, Vicenza, Brescia, Verona,

²⁴ Parun broda (*padrone, paron*) jest dužnosnik zadužen za disciplinu na galijama, sprječavanje bijega ili bilo koju drugu vrstu incidenta. Vodio je računa o redovitoj opskrbi broda vodom i drvima. Usporedi: Nani Mocenigo, *Storia della marina veneziana*, 33; Mijušković, „Iz zbirke 'Kotorski dukali i druge listine'“, 53; Klen, „Galijoti i brodovi na vesla u našoj prošlosti“, 138; *Dizionario Enciclopedico Marinaresco*, 421-422.

²⁵ *Aggozzino (agguzzin)* – glavni nadzornik kažnjenika na galiji zadužen da veslači uvijek budu u okovima, ali i da budu opskrbljeni pitkom vodom i dodijeljenom im količinom hrane. Izravno je bio odgovoran i novčano kažnjavan za bijeg kažnjenika. Njegovi su pomoćnici (*aggozzinotti*) najčešće birani između oslobođenih kažnjenika. Ovi su nadzornici ujedno tijekom plovidbe davali ritam veslačima (udarajući u bubnjeve). Usporedi: Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*, 26; Nani Mocenigo, *Storia della marina veneziana*, 35; Mijušković, „Iz zbirke 'Kotorski dukali i druge listine'“, 54; Klen, „Galijoti i brodovi na vesla u našoj prošlosti“, 138; *Dizionario Enciclopedico Marinaresco*, 12.

²⁶ Glavni nadzornik broda (*capo dei provvigionati*) jest dužnosnik s redarstvenim ovlastima na brodu zadužen da na njemu uvijek vladaju disciplina i red, ovlašten osobno intervenirati kako bi se suzbile svađe i fizički sukobi između članova posade. Njegova je dužnost bila i organizacija i usklađivanje straže na brodu i njihove smjene, a nadzirao je i članove posade koji su se privremeno iskrcavali na kopno s ciljem nabave vode i namirnica. Usporedi: Nani Mocenigo, *Storia della marina veneziana*, 33-34; *Dizionario Enciclopedico Marinaresco*, 12.

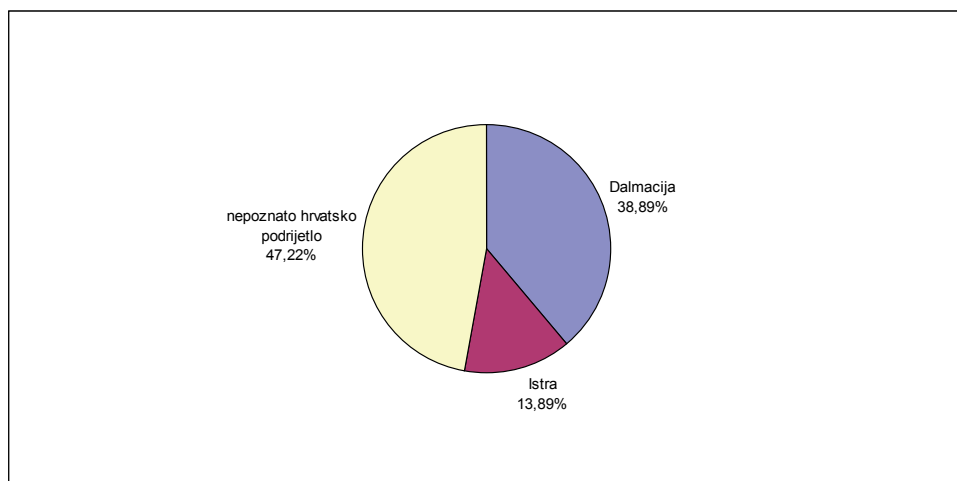
²⁷ Ovdje je potrebno napomenuti da takav način svrstavanja ne mora nužno biti potpuno precizan. Naime, moguće je da su neke osobe koje nose talijanska (talijanizirana) prezimena zapravo zavičajem iz Istre, Dalmacije ili Boke.

Mantova, Milano, Livorno, Rim i drugi) i Grci (Zakint, Kefalonija, Krf). Hrvate u toj (nadopunjenoj) skupini – bilježimo isključivo kao mornare. Ukupno ih je bilo devet, a izrijeekom su to: Šimun Deković, Antun Boičić, Jakov Minić (ili Mikić), Juraj Teodorović, Nikola Zarinelli iz Rovinja, Bartol Liolli iz Rovinja, Ivan Radnić iz Herceg Novoga te Istranin (*Istria*) Valentin Bernardi.

Fluktuacija veslača-kažnjenika na galiji *Dolfino* također je – tijekom praćenoga razdoblja od 1774. do 1778. godine – bila vrlo jaka. U tome je razdoblju na galiji zabilježeno čak četiristotinjak veslača-kažnjenika, a u isto vrijeme na brodu je kaznu služilo oko 150 do oko 180 veslača. S obzirom na zavičajno podrijetlo i ovdje prevagu odnose Talijani, ponajprije oni s mletačkoga državnog područja (Mleci, Brescia, Padova), ali su zabilježeni i oni iz Vojvodstva Este, Napuljskoga Kraljevstva kao i iz drugih država na Apeninskome poluotoku. U nastavku rada središte istraživačke pozornosti upravit ćemo na hrvatski dio galijota.

Na galiji kojom je upravljao Dujam Zek Mišević zabilježeno je ukupno 36 hrvatskih veslača-kažnjenika. Prva skupina hrvatskih galijota na brod je prispjela 31. listopada 1774., dočim je posljednji zabilježeni kažnjenik upisan 5. travnja 1778. godine. Veslači su katkada, kako je prethodno kazano, na galiju dovođeni u skupinama unutar istoga datuma i često radi sudjelovanja u zajednički počinjenome kaznenom djelu. Datum njihova upisa označavao je stoga početak služenja kazne na galiji *Dolfino*, a iz drugih podataka saznajemo kada je i gdje izrečena kaznena mjera. Ako promotrimo upis prispjeca hrvatskih kažnjenika po godinama (listopad 1774. – travanj 1778.), opažamo znatne razlike. U prve tri godine broj prispjelih veslača s hrvatskoga Jadrana varirao je od pet do sedam (1774. = pet; 1775. = šest; 1776. = sedam) da bi 1777. godine postigao najveću brojku (šesnaest zabilježenih veslača). U posljednjoj, 1778. godini, do mjeseca travnja na galiju su dovedena samo dva veslača s istočnoga Jadrana. Ako uzmemo u obzir da je na galiji *Dolfino* u rasponu od 1774. do 1778. godine zabilježeno sveukupno četiristotinjak veslača (ne više od 150 do 180 istovremeno), možemo primijetiti da je hrvatski udio u ovoj, društvenim i pravnim statusom marginalnoj, skupini bio relativno malen i nije prelazio deset posto.

Većini hrvatskih kažnjenika nije upisano zavičajno podrijetlo (47,22%) te njihov matični kraj (istočni Jadran) možemo razaznati na osnovi njihovih prezimena kao i na osnovi podataka o instituciji koja im je dodijelila kazne. Dalmatinaca je zabilježeno četrnaest (38,89%), a areali njihova podrijetla bili su šibenska obala i otoci (Vodice, Tisno, Prvić), zadarsko obalno i otočno područje te zaleđe (Žegar kraj Obrovca, Zaton, Pag, Biograd na Moru), Makarska i njezina okolica (Kosirišće, Tučepi, Drašnice) te Sinj i Vrgorac. Iz Istre je potjecalo 13,89% galijota, a uz opći navod (Istra, Istrijan) u nekoliko su pojedinačnih primjera zabilježeni Barban i Buje (vidi: *grafikon 1*).

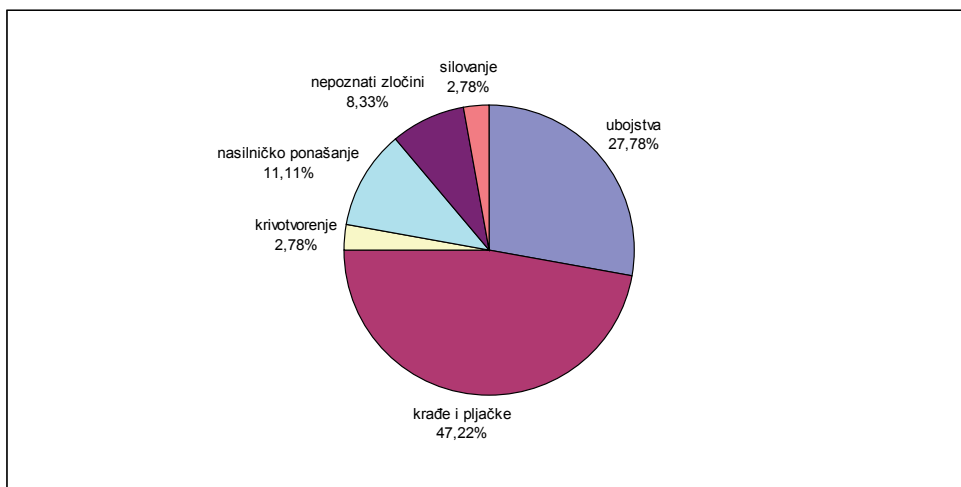

Grafikon 1: zavičajno podrijetlo hrvatskih veslača na galiji *Dolfino*

Razlozi osuđivanja veslača bili su izravno povezani s njihovim kriminalnim djelima (vidi: *grafikon 2* te podatke iz *priloga 2* na kraju rada). Najčešće zabilježena kaznena djela hrvatskih veslača bile su raznovrsne krađe i pljačke (47,22%), često navedene općim riječima (*furti*), a katkada i nešto detaljnije opisane (*furti di bovini, per varii furti in strada, furto notturno, depredamento in mare et in terra con bastimento armato*). Ubojstva, često povezana s pljačkaškim djelima (*omicidio e furti*), zastupljena su sa značajnih 27,78%. Katkada se za ubojstvo izriječom navodi da je grabežno (*omicidio preditorio*), ponekad je zabilježeno i tko je žrtva zločina (*omicidio proprio cugino, pubblica persona*), a katkada se izriječom navodi i uporaba određene vrste oružja (*omicidio con sbaro di arma da fuoco*). Nasilje, nasilničko ponašanje i ranjavanje drugih osoba (*ferita con arma, agressione in strada, agression e colpe gravissime*) zastupljeni su s 11,11%, dočim se primjeri vezani za krivotvoritelje (*contrafazione*) i silovatelje (*stupro*) bilježe samo pojedinačno (2,78%). Naposljetku, nekoliko je hrvatskih kažnjenika odgovaralo za nejasno definiran zločin, u izvoru opisan oznakom *eccesso* (8,33%).

Sukladno očekivanjima, na najteže (vremenski najdulje) kazne osuđivane su osobe optužene za ubojstvo. Oni su se za svoj zločin mogli iskupiti višegodišnjim služenjem na galiji, najčešće u trajanju od sedam do deset godina (ubojstva povezana s pljačkom) i u tim je primjerima obično riječ o zamjeni za smrtnu kaznu. Ipak, ukoliko je ubojstvo počinjeno iz nehaja, kazne su mogle biti i dvostruko manje (tri do sedam godina veslanja na galiji). Za kradljivce i pljačkaše kazna služenja na galiji obično je iznosila tri godine. I u toj skupini bilježimo odstupanja – manje kriminalne radnje (sitnije krađe) kažnjavane su s osamnaest mjeseci boravka na galiji, dočim su počinitelji oružanih pljački (često dobro

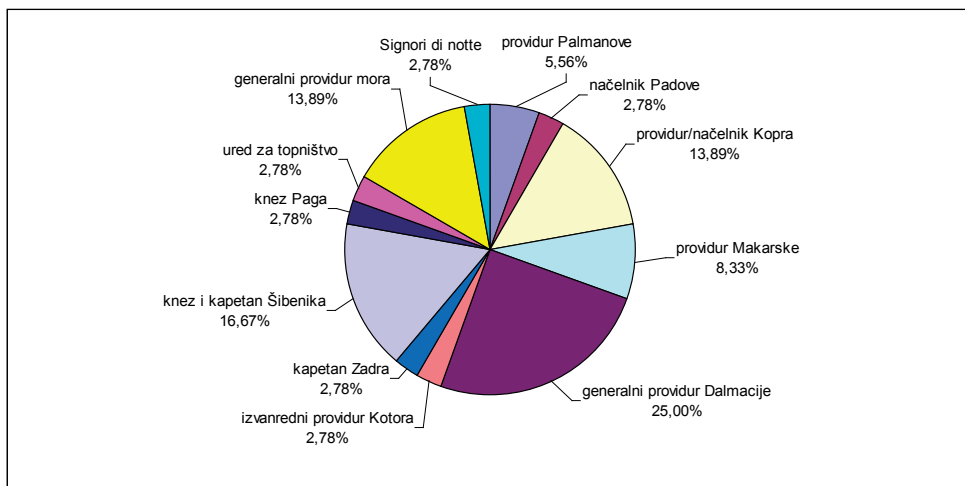
organiziranih i uhodanih) mogli u okovima galije provesti i do deset godina. Zločin silovanja, ovdje zabilježen samo jednom, nije bio drastičnije kažnjen (tri godine). Zanimljivo je da kažnjenik optužen i osuđen za krivotvorenje, to jest prekršaj koji je središnjim i lokalnim vlastima oduvijek bio posebno nepoćudan, ovdje nije teško sankcioniran (jedna godina veslanja na galiji). Naposljetku, u skupini kažnjenika čiji su prijestupi nedovoljno jasno definirani (nasilničko ponašanje, manji incidenti i slično), kazne su iznosile od osamnaest mjeseci do tri godine.

Grafikon 2: razlozi osuđivanja hrvatskih veslača na galiji *Dolfino*

Različite su ustanove državne vlasti temeljem čijih su presuda hrvatski galijoti upućivani na brodove. Najčešće je to generalni providur Mletačke Dalmacije i Albanije (devet primjera). Za istarske je zločince bio nadležan izvanredni providur ili načelnik Kopra (pet primjera), dočim je u Kotoru slične ovlasti imao izvanredni providur (jedna presuda). U čak šest slučajeva, isključivo vezanih za šibensko područje, presude je potpisivao knez i kapetan Šibenika, a u tri primjera u istovjetnoj se ulozi bilježi makarski providur. Kada je riječ o drugim istočnojadranskim komunama, u pojedinačnim se primjerima – kao nositelji vlasti koja donosi presudu o sudbini zločinca – spominju paški knez i zadarski kapetan. Nekoliko su hrvatskih kažnjenika osudile lokalne vlasti na području Veneta. To su načelnik Padova i generalni providur Palmanove (ukupno tri primjera), a češće se spominju i predstavnici pojedinih državnih ureda (generalni providur mora – Provveditore generale da Mar, Ured za topništvo – *Magistrato all'Artiglieria*, Ured za suzbijanje kriminala – *Signori di notte al criminal* i drugi). U nizu konkretnih primjera zabilježena su i imena predstavnika vlasti i uprava koja su izrekli kaznu te se prema saznanjima o trajanju njihova mandata može vjernije rekonstruirati kada je kazna donesena odnosno koliko je veslaču-kažnjeniku na brodu *Dolfino* preostalo da se

iskupi za počinjeni zločin.²⁸ Naposljetku, grafički prikaz koji donosimo pojašnjava udio pojedinih ustanova državne vlasti u izricanju kazne hrvatskim galijotima.

Grafikon 3: ustanove koje su izrekle kaznu hrvatskim veslačima na galiji *Dolfino*

Zaključak

Tijekom proteklih stoljeća, a osobito u ranome novom vijeku, pomorci zavičajem s istočne jadranske obale davali su zapažene prinose mletačkoj ratnoj mornarici. Peraštani kao čuvari državnoga stijega na admiralskome brodu i duždeva počasnica garda, udio ratnih galija od Kopriva do Kotora u znamenitoj Lepantskoj bici 1571. godine, pregnuća Bokelja u obrani od ulcinjskih i sjevernoafričkih gusara, lošinjski i bokeljski kapetani kao zapovjednici najvećih ratnih brodova – sve su to činjenice koje historiografiji nisu nepoznate. U ovome je radu, međutim, težište obrade usmjereno na Hrvate „s one strane zakona“ – osobe iz kriminalnoga miljea, ubojice, silovatelje, pljačkaše i nasilnike. Osuđeni isprva na smrtnu ili dugotrajnu zatvorsku kaznu, oni su jedini izlaz nalazili u otkupljivanju najteže presude veslanjem na galiji. Tome su uvelike pridonosili državna vlast i tijela lokalne uprave nalazeći u njima gotovo besplatnu radnu snagu za djelovanje ratnih brodova. U središtu istraživačkoga zanimanja kažnjenička je galija *Dolfino*, upravitelj koje je bio Šibenčanin Dujam Franjo Zek Mišević. Na tome je brodu u rasponu od listopada 1774. do travnja 1778. godine zabilježeno 36 hrvatskih kažnjenika, često okorjelih zločinaca, osuđenih na veslanje u okovima u trajanju od osamnaest mjeseci do deset godina. Jesu li se neki od njih uspjeli na regularan način (ne

²⁸ U prilogu se u bilješkama navode imena predstavnika vlasti (na državnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini). Neka od njih izrijekom su navedena u dokumentu, a neka smo pokušali rekonstruirati prema saznanjima iz historiografije.

bijegom) osloboditi veslačke klupe, ponovno postati slobodni i integrirati se u društvenu zajednicu, pitanje je na koje ćemo teško ikada dobiti odgovor. Vjerojatnije je, međutim, znajući poražavajuću statistiku smrtnosti galijota, da mnogi od njih nisu za života napustili dodijeljen im brod.

Arhivsko gradivo u središnjoj mletačkoj državnoj pismohrani rječito posvjedočuje u prilog tezi da su hrvatski pomorci i ratnici od Istre do Boke ostavili dubok trag u povijesti mletačke ratne mornarice. Ovaj prilog, iako se ne bavi uglednim i priznatim kapetanima iz Lošinja i Perasta, već jednom onodobnom društveno marginalnom skupinom, na svojevrsan je način dodatni dokaz koji govori tome u prilog.

PRILOG 1: sastav posade na galiji *Dolfino* prema popisu načinjenome 28. veljače 1775. godine (Archivio di Stato di Venezia, Provveditori all'Armar, b. 287: Libro accordati della galera Dolfino, amministrator Doimo Francesco Zech Misevich, 1774 – 1778)

Časnici, dočasnici i obnašatelji specijaliziranih službi na brodu (*uffiziali e titolati*):

1. Privremeni upravitelj broda (*amministrator provisional*): Dujam Franjo Zek Mišević (*Doimo Francesco Zech Misevich*) – Antun
2. Zapovjednik broda / glavni pilot (*comito*): Nicolò Milanopulo – Constantin – Kandija
3. Posilni zapovjednika broda (*fante del comito*): Zambattista Milanopulo – Nicolò – Kandija
4. Zapovjednik broda / glavni pilot u pričuvi (*comito di rispetto*): Simeon Spiro Cerulli – Simon (pok.)
5. Zapovjednik broda / glavni pilot u pričuvi (*comito di rispetto*): Zorzi Zerigo – Nicolò (pok.)
6. Pomoćnik zapovjednika broda (*sottocomito*): Nikola Zek Mišević – Antun
7. Parun broda (*paron*): Francesco Giustinian – Zuanne – Krf
8. Pričuvni parun broda (*paron di rispetto*): Pietro Licudi
9. Pričuvni parun broda (*paron di rispetto*): Zuanne Tottolo
10. Pilot (*peota*): Antonio Canzioni – Gregorio (pok.)
11. Pričuvni pilot (*peota di rispetto*): Marco Licudi
12. Nadzornik kažnjenika (*agguzzin*): Menego Padovan – Battista (pok.)
13. Glavni nadzornik broda (*capo di provigionati*): Spiridon Logotteti – Stelio (pok.)
14. Nadglednik / čuvar broda (*custode*): Francesco Cingnia
15. Parun pomoćne barke (*paron di caichio / paron di barca*): Francesco Pullito
16. Parun pomoćne barke (*paron di caichio / paron di barca*): Zambattista Gorgona
17. Nadzornik za jedra (*guardian*): Paolo Chinetti
18. Kormilar (*timonier*): Paolo Milanopulo – Nicolò
19. Kormilar (*timonier*): Battista Rossi – Francesco (pok.)
20. Kormilar (*timonier*): Constantin Schiavi
21. Kapelan (*cappellano*): Francesco Bombacari
22. Pisar (*scrivan*): Nicoletto Palatiano
23. Pomoćnik pisara (*scrivanello*): Zorzi Calocriso – Spiridion – Krf
24. Liječnik (*eccelesente*): Piero Tomaselli – Francesco (pok.)

25. Brijac / pomoćnik brijaca (*barbierotto*): Demetrio Agorastò – Zuanne

Mornari (*marineri*):

1. Domenico Caisuto
2. Sebastian Manxirè
3. Constantin Costa
4. Pietro Dussato
5. Zanmaria Zanafredin
6. Zuanne Fortunato
7. Alban Buranella
8. Zuanne Renio
9. Antonio Brugnali
10. Zuanne Monte
11. Francesco Peneran
12. Zuanne Salmarin
13. Sebastian Viena
14. Giuseppe Fachetti
15. Giacomo Fachetti
16. Pietro Svaldrino
17. Francesco Avanzini
18. Domenico Meschini
19. Giacomo Foggio
20. Francesco Donella
21. Domenico Rivalta
22. Marco Antonio Martinelli
23. Giuseppe Cornio – Zuanne
24. Josip Bongošić – Krstitelj (pok.)

PRILOG 2: popis hrvatskih kažnjenika na galiji *Dolfino* (1774. – 1778.)²⁹

Rb.	Datum početka službe na galiji	Ime i prezime, ime oca, podrijetlo, zanimanje	Dužina kazne	Zločin	Donositelj presude
1	31. X. 1774.	Ivan Martinović	7 god.	ubojstvo i krađe	generalni providur Palmanove
2	31. X. 1774.	Antun Franić	3 god.	ubojstvo i krađe	generalni providur Palmanove
3	31. X. 1774.	Josip Vuk – Mijo – Buje	1 god.	krivotvorenje	izvanredni providur Kopra ili načelnik Kopra
4	31. X. 1774.	Ivan Isović – Mate	3 god.	krađe	Ured za topništvo
5	31. X. 1774.	Šimun Karlović	3 god.	krađe	generalni providur Dalmacije i Albanije ³⁰
6	21. VII. 1775.	Mihovil Longinović – Mate	5 god.	ubojstvo	načelnik Padove
7	10. IX. 1775.	Šimun Trivić	7 god.	ubojstvo	generalni providur Dalmacije i Albanije ³¹
8	10. IX. 1775.	Lazo Komazec – Ilija – Žegar	18 mj.	ranjavanje	kapetan Zadra ³²
9	10. IX. 1775.	Josip Boica – Tisno (Murter)	3 god.	krađe	knez i kapetan Šibenika ³³
10	10. IX. 1775.	Risto Milošević	3 god.	krađe	knez i kapetan Šibenika ³⁴

²⁹ Signatura prema navedenoj u prilogu broj 1.

³⁰ Izrijekom se navodi da je Karlović kažnjen odlukom generalnoga providura Dalmacije i Albanije Antonija Reniera (1766. – 1768.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

³¹ Izrijekom se navodi da je Trivić kažnjen odlukom generalnoga providura Dalmacije i Albanije Giacomu Da Rive (1772. – 1774.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

³² Podaci o zadarskome kapetanu nisu navedeni, a u sedamdesetim godinama 18. stoljeća tu su dužnost obnašali Gianantonio Donà, Vincenzo Antonio Contarini, Girolamo Bragadin, Gianandrea Catti i Domenico Pizzamano.

³³ Izrijekom se navodi da je Boica kažnjen odlukom šibenskoga kneza i kapetana Costantina Faliera (1763. – 1765.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

³⁴ Izrijekom se navodi da je Milošević kažnjen odlukom šibenskoga kneza i kapetana Mattea Pizzamana (1769. – 1771.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

Rb.	Datum početka službe na galiji	Ime i prezime, ime oca, podrijetlo, zanimanje	Dužina kazne	Zločin	Donositelj presude
11	10. IX. 1775.	Ilija Pahorić – Matija – Zaton	7 god.	ubojstvo	knez Paga ³⁵
12	31. V. 1776.	Marko Luković zvan Bajaduda – Petar	10 god.	pljačke	generalni providur mora ³⁶
13	31. V. 1776.	Niko Vuković – Stjepan	5 god.	pljačke	generalni providur mora ³⁷
14	31. V. 1776.	Stijepo Filaković – Rade	5 god.	pljačke	generalni providur mora ³⁸
15	31. VII. 1776.	Antun Barbić zvan Šulbera – Martin – Barban	18 mj.	krađe	izvanredni providur Kopra ili načelnik Kopra
16	31. VII. 1776.	Ivan Sladov – Toma – Vodice	3 god.	silovanje i druga nasilja	knez i kapetan Šibenika ³⁹
17	31. VII. 1776.	Jakov Družetić – Ivan – Barban	18 mj.	krađe	izvanredni providur Kopra ili načelnik Kopra
18	31. VII. 1776.	Juraj Sušić – Juraj – Istra	18 mj.	pljačka i nasilničko ponašanje	izvanredni providur Kopra ili načelnik Kopra
19	31. VII. 1777.	Stjepan Miljenović zvan Žeravica – Petar – Tučepi	18 mj.	krađe	providur Makarske ⁴⁰
20	31. VII. 1777.	Šimun Glavaš – Mihović – Kosirišće (Makarska)	10 god.	ubojstvo	generalni providur Dalmacije i Albanije ⁴¹

³⁵ Izrijekom se navodi da je Pahorić kažnjen odlukom paškoga kneza Zorzija Cornera.

³⁶ Izrijekom se navodi da je Luković kažnjen odlukom generalnoga providura mora Antonija Reniera (1773. – 1776.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

³⁷ Izrijekom se navodi da je Vuković kažnjen odlukom generalnoga providura mora Antonija Reniera (1773. – 1776.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

³⁸ Izrijekom se navodi da je Filaković kažnjen odlukom generalnoga providura mora Antonija Reniera (1773. – 1776.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

³⁹ Podaci o šibenskome knezu i kapetanu nisu navedeni, a u prvoj polovici sedamdesetih godina 18. stoljeća tu su dužnost obnašali Matteo Pizzaman (1769. – 1771.), Marco Contarini (1771. – 1773.), Pietro Maria Rizzi (1773. – 75.) i Pietro Marin (1775. – 1777.)

⁴⁰ Ime makarskoga providura nije zabilježeno, a tijekom sedamdesetih godina na toj se dužnosti bilježe: Vincenzo Bembo (1770. – 1772.), Girolamo Balbi (1772. – 1774.), Benedetto Antonio Balbi (1774. – 1776.), Lorenzo Pizzamano (1776. – 1778.) i Marchio Querini (1778. – 1780.).

⁴¹ Ime generalnoga providura Dalmacije i Albanije nije navedeno, a u sedamdesetim godinama 18. stoljeća tu su dužnost obnašali Domenico Condulmer (1769. – 1771.), Giacomo da Riva (1772. – 1774.), Giacomo Gradenigo (1775. – 1778.) i Alvise Foscari (1778. – 1780.).

Rb.	Datum početka službe na galiji	Ime i prezime, ime oca, podrijetlo, zanimanje	Dužina kazne	Zločin	Donositelj presude
21	31. VII. 1777.	Šime Škarić – Pag – vojnik ⁴²	10 god.	krađe	izvanredni providur Kotora ⁴³
22	31. VII. 1777.	Andrija Lalić – Marko	3 god.	ubojstvo	knez i kapetan Šibenika ⁴⁴
23	27. VIII. 1777.	Matija Despot – Martin – Makarska	7 god.	nasilničko ponašanje	generalni providur Dalmacije i Albanije ⁴⁵
24	24. IX. 1777.	Blaž Barač	7 god.	ubojstvo	generalni providur Dalmacije i Albanije ⁴⁶
25	24. IX. 1777.	Jure Matković – Marko – Biograd	3 god.	krađe	generalni providur Dalmacije i Albanije ⁴⁷
26	24. IX. 1777.	Jakov Šimera – Ivan – Prvić	3 god.	nasilničko ponašanje	knez i kapetan Šibenika ⁴⁸
27	24. IX. 1777.	Mihovil Bartulović zvan Popičić – Drašnice (Makarska)	3 god.	krađe	providur Makarske ⁴⁹
28	24. IX. 1777.	Juraj Miočević – Matija – Vrgorac	7 god.	krađe	providur Makarske ⁵⁰

⁴² Izrijekom se navodi da je Škarić bio pripadnik prekomorske pješačke pukovnije pod zapovjedništvom pukovnika Gicce (Ghicca).

⁴³ Izrijekom se ne navodi ime izvanrednoga providura u Kotoru, a u sedamdesetim godinama 18. stoljeća tu su dužnost obnašali Alvise Barbaro (1769. – 1771.), Gaetano Molin (1771. – 1773.), Vincenzo Donnà (1773. – 1776.), Zancarlo Zorzi (1774. – 1775.) i Agostino Soranzo (1776. – 1780.).

⁴⁴ Izrijekom se navodi da je Lalić kažnjen odlukom šibenskoga kneza i kapetana Pietra Marina (1775. – 1777.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

⁴⁵ Izrijekom se navodi da je Despot kažnjen odlukom generalnoga providura Dalmacije i Albanije Giacomina Gradeniga (1775. – 1778.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

⁴⁶ Izrijekom se navodi da je Barač kažnjen odlukom generalnoga providura Dalmacije i Albanije Giacomina Da Rive (1772. – 1774.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

⁴⁷ Izrijekom se navodi da je Matković kažnjen odlukom generalnoga providura Dalmacije i Albanije Giacomina Da Rive (1772. – 1774.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

⁴⁸ Izrijekom se navodi da je Šimera kažnjen odlukom šibenskoga kneza i kapetana Pietra Marije Rizzija (1773. – 1775.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

⁴⁹ Izrijekom se navodi da je Bartulović kažnjen odlukom makarskoga providura Girolama Balbija (1772. – 1774.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

⁵⁰ Izrijekom se navodi da je Miočević kažnjen odlukom makarskoga providura Girolama Balbija (1772. – 1774.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

Rb.	Datum početka službe na galiji	Ime i prezime, ime oca, podrijetlo, zanimanje	Dužina kazne	Zločin	Donositelj presude
29	24. IX. 1777.	Jovica Knežević	3 god.	ubojstvo	generalni providur Dalmacije i Albanije ⁵¹
30	27. IX. 1777.	Grgur Jurišić – Frane – Vrgorac	10 god.	ubojstvo	generalni providur Dalmacije i Albanije ⁵²
31	10. X. 1777.	Ivan Marčić	18 mj.	krađa	generalni providur Dalmacije i Albanije ⁵³
32	23. XII. 1777.	Miho Raković – Jure	5 god.	pljačke	generalni providur mora ⁵⁴
33	27. XII. 1777.	Petar Romanović – Ivan	7 god.	nasilničko ponašanje	knez i kapetan Šibenika ⁵⁵
34	27. XII. 1777.	Mihovil Livak – Grgur – vojnik	3 god.	narušavanje reda i obezvrjeđivanje državnih simbola	generalni providur mora ⁵⁶
35	3. IV. 1778.	Marin Basanić – Franjo – Istra	10 god.	ubojstvo i pljačka	izvanredni providur Kopra ili načelnik Kopra
36	5. IV. 1778.	Nikola Perović – Petar – Sinj	18 mj.	krađe	<i>Signori di Notte al Criminal</i>

⁵¹ Izrijekom se navodi da je Knežević kažnjen odlukom generalnoga providura Dalmacije i Albanije Giacomu Da Rive (1772. – 1774.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

⁵² Izrijekom se navodi da je Jurišić kažnjen odlukom generalnoga providura Dalmacije i Albanije Domenica Condulmera (1769. – 1771.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

⁵³ Izrijekom se navodi da je Marčić kažnjen odlukom generalnoga providura Dalmacije i Albanije Giacomu Gradeniga (1775. – 1778.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

⁵⁴ Izrijekom se navodi da je Raković kažnjen odlukom generalnoga providura mora Antonija Reniera (1773. – 1776.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

⁵⁵ Izrijekom se navodi da je Romanović kažnjen odlukom šibenskoga kneza i kapetana Pietra Marije Rizzija (1773. – 1775.) te u godinama njegova mandata treba tražiti datum izricanja kazne.

⁵⁶ Izrijekom se navodi da je Livak kažnjen odlukom generalnoga providura mora Giacomu Nanija (1776. – 1779.) te unutar 1776. i 1777. godine treba tražiti datum izricanja kazne.

Izvori

- Archivio di Stato di Venezia (ASV), Provveditori all'Armar, b. 287: Libro accordati della galera Dolfino, amministratore Doimo Zech Misevich (1774 – 1778).
- ASV, Provveditori all'Armar, b. 361: Galera Colomba detta la Venere, amministratore Doimo Francesco Zech Misevich (1780 – 1785).
- ASV, Notarile testamenti, b. 1142.
- Archivio della Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone (dalje: ASD), Capitolar della Veneranda Scuola dei SS. Giorgio e Trifone della Nation Dalmata.

Literatura

- Boerio**, Giuseppe. *Dizionario del dialetto veneziano*. Venezia: Premiata tipografia di Giovanni Cecchini edit., 1856. (reprint: Firenze: Giunti, 1993).
- Čeč**, Dragica. „Projekt zagotavljanja galjotov za habsburško vojno mornarico 1714-1734 in njegova povezava s kaznensko zakonodajo in prakso“, *Povijesni prilozi* 45 (2013), 237-262.
- Čoralić**, Lovorka. „Prinosi šibenskoj crkvenoj povijesti iz mletačkih arhiva“, u *Sedam stoljeća šibenske biskupije. Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998.* ur. Vilijam Lakić, 295-318, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2001.
- Čoralić**, Lovorka. *Šibenčani u Mlecima*. Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2003.
- Čoralić**, Lovorka. *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi: odabrane teme*. Zagreb: Dom i svijet, 2003.
- Čoralić**, Lovorka i **Katušić**, Maja. „Peraški kapetan Josip Zambella, mletački ratni brod *Vittoria II* I sastav njegove posade (kraj 18. stoljeća)“, *Istorijski zapisi* 86 (2013), br. 1-2, 25-56.
- Čoralić**, Lovorka i **Katušić**, Maja. „Bokelj Vicko Dabović – zapovjednik mletačkog ratnog broda *Vittoria II* u posljednjim godinama opstojanja *Serenissime*“, *Miscellanea Hadriatica et Mediterranea Odjela za povijest Sveučilišta u Zadru* 1 (2013), 121-146.
- Čoralić**, Lovorka i **Katušić**, Maja. „Peraštanin Ivan Mazarović – zapovjednik mletačkoga ratnog broda *Galatea* (1779. – 1792.)“, *Zadarska smotra: časopis za kulturu, znanost i umjetnost* 62 (2013), br. 4, 97-122.
- Čoralić**, Lovorka i **Katušić**, Maja. „Gente di mare della nazione bochese – bokeljske tartane i mletačka vojno-pomorska intervencija u Africi 1766. godine“, *Povijesni prilozi* 45 (2013), 283-311.
- Čoralić**, Lovorka i **Katušić**, Maja. „Peraštanin Josip Kolović Matikola – kapetan mletačkih ratnih brodova koncem 18. stoljeća“, *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 52 (2014), br. 1, 255-289.

- Čoralić**, Lovorka i **Novosel**, Filip. „Lošinjanin Petar Vicko Petrina (1750. – 1829.), zapovjednik mletačkih ratnih brodova koncem 18. stoljeća“, *Povijesni prilozi* 46 (2014), 257-286.
- Da Mosto**, Andrea. *L'Archivio di Stato di Venezia*. sv. 1. Roma: Biblioteca dell'Arte, 1937.
- Dizionario Enciclopedico Marinaresco* (a cura di Memmo Caporilli). Roma: Nautica editrice, 1971.
- Ercole**, Guido. *Vascelli e fregate della Serenissima: Navi di linea della Marina veneziana 1652 – 1797*. Trento: Gruppo Modellistico Trentino di studio e ricerca storica, 2011.
- Guida alle Magistrature. Elementi per la conoscenza della Repubblica Veneta*, a cura di Catia Milan, Antonio Politi, Bruno Vianello, Bruno, Verona: Cierre edizioni, 2003.
- Guilmartin**, John Francis. *Gunpowder and Galleys: changing technology and Mediterranean warfare at sea in the sixteenth century*. London. New York: Cambridge University Press, 1974.
- Gullino**, Giuseppe. *Storia della Repubblica Veneta*. Brescia: La Scuola, 2010.
- Heyer von Rosenfeld**, Carl Georg Friedrich. *Der Adel des Königreichs Dalmatien*. Nürnberg: Verlag von Bauer and Raspe, 1873. (pretpisak: Zagreb: Golden marketing, 1995).
- Katušić**, Maja. „Društvena i demografska struktura Kotora u 18. stoljeću“. Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2013.
- Klen**, Danilo. „Galije i galeoti iz Istre i nekadašnje sjeverne Dalmacije za mletačku armadu (XI. – XVIII. st.)“, *Rad JAZU* 318 (1959), 199-286.
- Klen**, Danilo. „Galijoti i brodovi na vesla u našoj prošlosti“, *Pomorski zbornik – povodom 20-godišnjice Dana mornarice i pomorstva Jugoslavije 1942-1962*, sv. I, ur. Grga Novak i Vjekoslav Maštrović, Zagreb: JAZU, 1962, 115-141.
- Klen**, Danilo. *Šćavunska vesla: galije i galijoti na istočnoj obali Jadrana*. Pula: Čakavski sabor, Istarska naklada; Opatija: „Otokar Keršovani“; Rijeka: Edit; Rovinj: Centro di ricerche storiche, 1986.
- Lo Basso**, Luca. *Uomini da remo. Galee e galeotti del Mediterraneo in età moderna*. Milano: Selene Edizioni, 2003.
- Madunić**, Domagoj. „The Adriatic Naval Squadron (1645 – 1669): Defense of Adriatic during the War of Crete“, *Povijesni prilozi* 45 (2013), 199-235.
- Miagostovich**, Vincenzo. „Della famiglia Zech Missevich ascritta al Consiglio nobile di Sebenico“, *Il Nuovo Cronista di Sebenico* 4 (1896), 187-190.
- Mijušković**, Slavko. „Iz zbirke 'Kotorski dukali i druge listine'“, *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 5 (1956), 49-61.
- Nani Mocenigo**, Mario. *Storia della marina veneziana: da Lepanto alla caduta della Repubblica*. Roma: Ministero della Marina, 1935. (reprint: Venezia: Filippi editore, 1995).

- Perocco**, Guido. *Carpaccio nella Scuola di S. Giorgio degli Schiavoni*. Venezia: Ongania, 1964.
- Perocco**, Guido. *Guida alla Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone (detta San Giorgio degli Schiavoni)*. Venezia: a cura della Scuola Dalmata, 1984.
- Pizzetti**, Tullio. *Con la bandiera del protettor San Marco. La marineria della Serenissima nel Settecento e il contributo di Lussino*. sv. 1-3. Pasion di Prato: Campanotto Editore, 1999.
- Rossi**, Emilio, **Alberoni**, Mario i **Feller**, Aldo M. *Le galee: Storia, tecnica, documenti*. Trento: Gruppo Modellistico Trentino di studio e ricerca storica, 1990.
- Vallery**, Tullio. „Nostri confratelli: Nicolò Zech Missevich“, *Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone* 47 (2004), br. 2, 30-38.
- Vallery**, Tullio. *La Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone*. Venezia: Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone, 2011.

The Venetian Penitentiary Galley *Dolfino*, Its Commander, Dujam Franjo Zek Mišević From Šibenik, And The Croatian Rowers (1774-1778)

Lovorka Čoralić
Croatian Institute of History
Opatička 10
10000 Zagreb
Croatia
E-mail: lovorka@isp.hr

Summary

This article continues the current research on the Croatian-Venetian maritime relations, especially the role the Croats played in the Venetian naval forces during the early modern period. It is based on the sources preserved at the Archivio di Stato di Venezia (holdings of the state directorate for the naval forces – Proveditori all'Armar) and focuses on the penitentiary galley *Dolfino*, commanded from 1774-1778 by Dujam Franjo Zek Mišević (Doimo Francesco Zech Misevich) from Šibenik. The introductory part offers some basic data on Venetian penitentiary galleys, followed by a brief account on the Zek Mišević family from Šibenik and on Dujam Franjo himself, particularly in regard to his position in the naval forces. The central part of the article is an analysis of the crew of penitentiary galley *Dolfino*, with a particular emphasis on the rowers-convicts originating from the Eastern Adriatic. For the period 1774-1778, the documents list 36 of them. They mostly came from Dalmatia and Istria, and the reasons they ended on a galley included grave criminal offences (murder, robbery, rape, and various other forms of violence). Many among them must have been sentenced to death and rowing in chains on the galley was their only alternative. The author also indicates the differences in sentences among the individual convicts and offers an analysis of the institutions on various levels of state authority (central, regional, local) that issued the verdicts. Eventually, a list of crew members serving on the galley and a table of Croatian rowers-convicts are supplied.

Keywords: Venetian Republic, Eastern Adriatic, penitentiary galleys, maritime history, military history, 18th century, Dujam Franjo Zek Mišević